

Митология

Египетската митология започнала да се формира още през 6-то – 4-то хилядолетие пр. Хр. Всяка област (ном) имала собствен пантеон и култ към боговете, които били изобразявани като небесни светила, камъни, дървета, зверове, птици, змии и т.н. По-късно местните божества обикновено били групирани в **триади** с върховен бог – покровител на съответния ном. Около триадата се създавали цели цикли от митове и легенди. **Тиванската триада** се оглавявала от бога

на слънцето **Амон**, **Мемфиската** – от **Птах** и т.н. Женските божества имали функциите на богини-майки (**Изида**). Небесният свод обикновено се изобразявал във вид на жена (**Нут**), чието тяло, извито като дъга и обсипано със звезди, докосвало земята с върха на пръстите на ръцете и краката си. Съществували представи, според които небето било водна повърхност – **небесен Нил**, по която слънцето плувало през деня над земята. Под земята имало също вода – **подземен Нил**, по който слънцето продължавало пътя си, след като се скриело зад хоризонта. В някои номи въплъщение на земята бил **Геб**, а в други – **Акер**. Земният Нил бил олицетворяван от образа на бог **Хапи**, който със своите благодатни разливи осигурявал богата реколта. Самият Нил бил населяван с добри и лоши божества във вид на крокодили, хипопотами, жаби, скорпиони, змии и т.н.

Голяма роля в египетската митология играела представата за задгробният живот, като непосредствено продължение на земния. Необходимо условие за това било съхраняването на тялото (мумифициране), осигуряване на жилище (гробница), а също така и храна (жертвоприношения). Всякочовешкосьщество било възприемано като единство между тялото и неговите души, наричани “**ба**”, “**ка**” и т.н. **Озирис**, заедно с други богове осъществявал задгробен съд над всеки покойник.

Пред Озирис се извършвал ритуала “психостазия” т.е. претегляне върху везни сърцето на умрелия, уравнивявано от **Истината**, изобразявана от богинята **Ма’ат** или нейните символи. Грешниците били изяждани от страшното чудовище **Амт** (лъв с глава на крокодил), а праведните продължавали да живеят щастливо. Друга характерна черта на египетската митология е обожествяването на животни. Едни от най-почитаните животни – възплъщения на божества са бикът (**Апис**, **Мневис**, **Бухис**), кравата (**Хатор**, **Изида**), овенът (**Амон**, **Хнум**), крокодилът (**Себек**), котката (**Баст**), лъвът (**Тэфнут**, **Хатор**), чакалът (**Анубис**), соколът (**Хор**), ибисът (**Тот**) и т.н. В по-късен период, боговете били изобразявани като хора с глави на съответното животно.

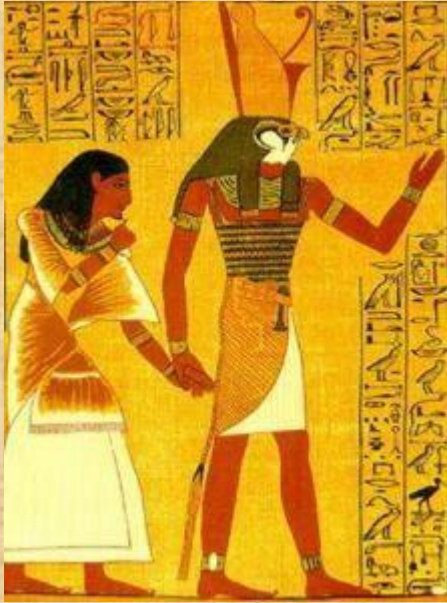
Като змия били изобразявани както добри, така и зли божества. Най-могъщ от всички врагове на слънцето – **Ра** била огромната змия **Апофис**, олицетворяваща мрака и злото. В същото време в образа на змия била почитана богинята на плодородието **Рененутет**, богинята-пазителка на гробниците **Меритсегер**, както и **Изида** и **Нефтис** – защитници на **Озирис**.

С развитие на древноегипетското царство, митологическите представи се видоизменяли. Култовете към многочислените местни божества запазвали своето значение, но почитането на някои от тях се разпростираше извън пределите на отделните номи и даже добивали общоегипетско значение. С утвърждаването на V-та династия на Древното царство, **Ра** станал върховен бог на Египет. В епохата на Средното царство и особено по времето на XVIII-та (**Тиванска**) династия на Новото царство, като върховен бог се утвърдил друг слънчев бог – **тиванският Амон**. **Озирис** изместил постепенно древния бог на мъртвите **Анубис**. Издигането на нови религиозни и политически центрове, както и развитието на богословската мисъл били съпровождани от процеси на сливане на боговете. Например с **Амон** се отъждествявали **Ра**, **Птах** и **Хор**, а с **Ра** – **Атум**, **Хор**, **Амон**, **Озирис**, **Птах** и т.н. Най-значителни митологични цикли на Древен Египет са митовите за сътворението на света, за слънчевите божества и за **Озирис**. Смятало

се, че първоначално съществувал само Хаос, от който произлезли боговете, които създали земята, небето, хората, животните и растенията. Пръв бог било слънцето, което обикновено е бог-творец и съзидател. В един от митовете се казва, че от водата се появил хълм, на който разцъфнал лотос, а от него излязло дете – слънцето Ра, което осветило земята. В друг мит се казва, че слънцето било родено, като теле от огромна крава, символизираща небето. Съществувала представа и за богиня на небето – жена, която раждала сутрин слънцето, вечер го поглъщала, а следващата сутрин го раждала отново. В някои митове прародителите са мъжки божества. Така например, в един от тях се казва, че бог **Атум** се появил от хаоса, сам се оплодил, поглъщайки собственото си семе и родил, изплювайки първата божествена двойка **Шу** и **Тефнут**.

Те от своя страна родили втората двойка богове **Гиб** и **Нут**, които пък родили **Озирис**, **Изида**, **Сет** и **Нефтис**. Това била знаменитата “**Хелиополска девятка**”, почитана в цял Египет и присъстваща неизменно в религиозните текстове. В мемфиския мит за сътворението, отнасящ се към Древното царство, бог-творец бил **Птах**. В периода на Новото царство, с възкачването на XVIII-та (Тиванска) династия (16-14 в. пр. Хр.) в качество на бог-творец се утвърдил **Амон**, когото нарекли “цар на всички богове”. Тясно свързани с митовете за сътворението на света са митовете за слънчевите богове. Те отразяват две групи представи – за смяната на годишните времена (по-древни) и за борбата на светлината с мрака и злото, олицетворено от чудовища и различни страшни животни и най-вече – змии. Един от най-страшните врагове на **Ра** бил господарят на подземния свят – огромната змия **Апофис**. Древният мит разказва, че през деня Ра плувал по небесния Нил на лодката **Манджет**, осветявайки земята. Вечер, достигайки вратите на преизподнята, се прехвърлял на лодката **Месектет**, плувайки със свитата си по подземния Нил. Но Апофис, желяйки да го възпрепятства и да го погуби, поглъщал водите на Нил. Ра и обкръжението му започвали чутовна битка с Апофис, в която Ра винаги побеждавал. Апофис бил принуден да повърне обратно водата и Ра продължавал пътя си, за да се появи сутринта на небесния Нил.

Третият основен цикъл от египетската митология е посветен на **Озирис**. Култът към Озирис е свързан със земеделието. Озирис олицетворявал ежегодно умиращата и възраждаща се природа. Сеитбата се възприемала, като погребване на зърното, а появяването на кълновете – като негово възраждане. Отрязването на класовете по време на жетва символизирило умъртвяването на бога от по-малкия му брат, злият **Сет**. Това е залегнало в основата на изключително разпространената легенда, описваща смъртта и възраждането на Озирис. Култът към Озирис е заложен във всички заупокойни вярвания. Смятало се е, че всеки египтянин, подобно на Озирис, се възраждал за вечен задгробен живот, ако се съблюдава целия погребален ритуал. Така митовите за Озирис намерили отражение в многочислени ритуали. В края на последния зимен и в началото на първия пролетен месец, се разигравали **мистериите на Озирис**. В тях се възпроизвеждали основните епизоди от тези митове. Жрици в образа на **Изида** и **Нефгис** пресъздавали търсенето, оплакването и погребението на бога. След това се провеждала великата битка между **Хор** и **Сет**. Драмата завършвала с издигането на стълб, посветен на Озирис, символизиращ възраждането на бога и на цялата природа. Представата за Озирис, като бог на растителния свят била отразена и в друг цикъл обреди. В специално помещение на храма издигали предварително направена от глина фигура, подобна на Озирис, която засявали със зърно. Така по време на празника, посветен на бога, статуята се покривала със зелени кълнове, символизиращи възраждането на Озирис.